

NEW YORK TIMES BESTSELLER

SKUTOČNÝ PRÍBEH

MOTYL



Príbeh židovky,
ktorá prežila hrôzy holokaustu

MANŽELKA NACISTICKÉHO DÔSTOJNÍKA

Edith Hahnová Beerová a Susan Dworkinová

MANŽELKA
NACISTICKÉHO
DŮSTOJNÍKA

MANŽELKA NACISTICKÉHO DÔSTOJNÍKA

Príbeh židovky, ktorá prežila hrôzy holokaustu

**Edith Hahnová Beerová
a Susan Dworkinová**



VYDAVATELSTVO MOTÝL

**THE NAZI OFFICER'S WIFE:
How One Jewish Woman Survived the Holocaust**

Copyright © William Morrow and Company

Text copyright © 2018 Edith Hahn Beer and Susan Dworkin

Published by William Morrow and Company, United States of America.

All rights reserved.

Translation © Lenka Fífková Školníková

Design © Motýl design 2019

Cover photo © Everett Historical/Militarist/Peter Lorimer/Shutterstock

Archív autorky

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýl 2019

ISBN: 978-80-8164-195-4

*Pre moju milovanú mamu
Klothilde Hahnovú*

PREDSLOV

PRÍBEH, KTORÝ VÁM ROZPOVIEM, som skrývala v sebe celé roky. Rovnako ako mnoho ďalších, ktorým sa podarilo prežiť veľké nešťastia zanechávajúce za sebou obrovské množstvo obetí, ani ja som nikomu nehovorila o svojom osude „ponorky“ na úteku pred gestapom, nenápadne žijúcej s falošnou identitou v nacistickom Nemecku. Radšej som sa snažila na väčšinu udalostí zabudnúť a nezaťažovať mladé generácie svojimi smutnými spomienkami. Moja dcéra Angela ma však povzbudzovala, aby som svoj príbeh porozprávala. Chcela, aby sa zachoval v písomnej podobe a aby sa o ňom dozvedel celý svet.

V roku 1977 som sa rozhodla dať do aukcie svoj archív listov, fotografií a dokumentov z čias vojny. Archív kúpili v londýnskej aukčnej sieni Sotheby's dvaja dlhoroční priatelia a zápalení historickí filantropi – Drew Lewis a Dalck Feith. Chceli ho venovať americkému Múzeu holokaustu vo Washingtone, kde je dodnes uložený. Za ich veľkorysosť a záujem o vec som im nesmierne vďačná. Dokumenty z tohto archívu mi osviežili množstvo spomienok. Z celého srdca ďakujem svojej spolupracovníčke Susan Dworkinovej za prejavovaný súcit a pochovenie, keď mi pomáhala preniesť ich na papier.

Poďakovanie patrí aj Nine Sasportasovej z Kolína nad Rýnom. Vďaka jej podrobnému výskumu sme moje spomienky

obohatili o ďalšie fakty a udalosti. Ďakujem aj Elizabeth Le Vangia Uppenbrinkovej z New Yorku, ktorá preložila všetky dokumenty a listy do zrozumiteľnej a prirodzenej angličtiny. Veľká vďaka patrí aj Nicholasovi Kolarzovi, Robertovi Levinovi, Suzanne Baun Levinovej, nášmu editorovi Colinovi Dickermanovi a jeho kolegyni Karen Murphyovej, nášmu vydavateľovi Robovi Weisbachovi, všetkým cteným kritikom a priateľom, ktorí mi dodávali inšpiráciu, energiu a vzácne rady.

Nesmiem zabudnúť ani na svoju dcéru Angelu Schlüterovú. Táto kniha vznikla vďaka jej láskyplnému záujmu, túžbe po poznaní a objavovaní neznámej minulosti plnej malých zázrakov, ktoré ma nakoniec inšpirovali predstaviť svoj príbeh svetu.

– EDITH HAHNOVÁ BEEROVÁ
NETANJA, IZRAEL

PRVÁ ČASŤ



TICHÝ HLÁSOK MINULOSTI

PO KRÁTKOM ČASE sa minula všetka cibuľa. Kolegyne, ošetrovatelky Červeného kríža v brandenburskej mestskej nemocnici, tvrdili, že je to preto, lebo Führer potrebuje cibuľu na výrobu jedovatého plynu, ktorým sa snaží zničiť našich nepriateľov. Ja si však myslím, že v týchto časoch – v máji roku 1943 – by sa mnohí obyvatelia Tretej ríše radšej vzdali potešenia z vyduseného nepriateľa výmenou za kúsok cibule.

V roku 1943 som pracovala v oddelení zahraničných pracovníkov a vojnových zajatcov. Všetkým pacientom som varila čaj a rozvážala im ho na malom vozíku. Vždy som sa snažila servírovať im ho s úsmevom a veselým *Guten Tag*.

Raz, keď som priniesla čajové šálky späť do kuchyne, aby som ich umyla, pristihla som jednu zo starších ošetrovateliek, ako krája cibuľu. Pochádzala z Hamburgu a bola ženou

jedného z dôstojníkov. Myslím, že sa volala Hilde. Povedala mi, že cibuľu použije do svojho obeda. Pohľadom pritom skúmala moju tvár a snažila sa zistiť, či viem, že klame.

Nepriťomne som upriamila pohľad do diaľky, vyčarovala naivný úsmev a ďalej umývala šálky od čaju, akoby som vôbec netušila, že cibuľu kúpila na čiernom trhu len preto, aby ju mohla naservírovať vážne zranenému ruskému zajatcovi, ktorý ju túžil ešte pred smrťou naposledy ochutnať. Za oba činy – nákup cibule aj priateľstvo s Rusom – mohla skončiť vo väzení.

Ošetrovatelka z Hamburgu patrila medzi Nemcami k vzácnym výnimkám, ktoré porušovali Hitlerove zákony. Bežnejšie bolo, že zamestnanci nemocnice kradli jedlo určené pre zahraničných pacientov a brali si ho domov pre rodinu alebo ho zjedli sami. Pochopte, že tieto ošetrovatelky neboli vzdelané ženy z moderných domácností, pre ktoré by bola starostlivosť o chorých posvätným poslaním. Často šlo o mladé dievčatá zo statkov vo Východnom Prusku, ktoré nečakalo v živote okrem dlhej, úmornej práce na poliach a v stodolách vôbec nič. Ošetrovatelstvo bolo jednou z mála prijateľných ciest, akými sa mohli vyhnúť svojmu osudu. Boli vychované v čase nacizmu prešpikovanom nacistickou propagandou. Skutočne verili tomu, že ako severské „árijky“ patria k nadradenej rase. Boli presvedčené o tom, že všetci tí Rusi, Francúzi, Holanďania, Belgičania a Poliaci, ktorí prichádzali na našu kliniku, boli na tomto svete na to, aby im slúžili. Krádež taniera polievky od takýchto podradných stvorení nebola teda pre ne hriechom, ale úplne oprávneným činom.

V Brandenbure sme museli mať viac ako desaťtisíc zahraničných zajatcov. Pracovali vo fabrikách vyrábajúcich automobily Opel, lietadlá Arado a v ďalších. Väčšina pacientov našej nemocnice utrpela zranenia pri výrobe. Budovanie

ríšskeho hospodárstva sa neobišlo bez rúk rozmliaždených v lisoch na kov, popálení z rozžeravených kováčskych dielní a bez pokožky zasiahnutej leptavými chemikáliami. Boli to otroci, podrobení a bezradní, odtrhnutí od rodičov, manželiek a detí, túžiaci po domove. Neodvážila som sa pohliadnúť im do očí. Bála som sa, že v nich ako v zrkadle uvidím vlastné zdesenie a osamelosť.

V našej vidieckej nemocnici bola na každú službu vyhradená samostatná budova. Stravovanie ošetrovateliek, pranie bielizne, ošetrovanie pacientov s obmedzeným pohybom a liečba infekčných chorôb – všetko prebiehalo v oddelených budovách. Zahraniční zajatci boli prísne oddelení od nemeckých pacientov bez ohľadu na to, čo im bolo. Dupočuli sme sa, že kedysi bola jedna celá budova vyhradená pre cudzincov s týfusom, chorobou spôsobenou kontaminovanou vodou. Jednoduché dievčatá ako my nedokázali pochopiť, ako sa mohli takou chorobou nakaziť v našom nádhernom historickom meste, ktoré bolo inšpiráciou Bachových nesmrteľných koncertov, kde sme mali čistú vodu a kde vláda dôsledne rozdávala jedlo na prídel a kontrolovala ho. Mnohé moje kolegyne sa domnievali, že si to cudzinci spôsobili sami svojimi nehygienickými návykmi. Takéto ošetrovatelky si vôbec nepripúšťali skutočnosť, že choroba bola spôsobená príšernými podmienkami, v ktorých boli otrockí pracovníci nútení žiť.

Pochopte, že som nebola skutočnou ošetrovatelkou, ale skôr pomocníčkou vyškolenou len na podradné činnosti. Kýmila som pacientov, ktorí to nezvládali sami, a utierala som prach z nočných stolíkov. Medzi moje činnosti patrilo aj vymývanie lôžkových mís. V prvý pracovný deň som vymyla dvadsaťsedem mís – len tak, v umývadle, akoby to bol špinavý riad. Takisto som prala gumené rukavice. Nemali sme tenké biele jednorazové rukavice, aké existujú dnes. Naše boli hrubé,

odolné a používali sa opakovane. Musela som pudrovať ich vnútro. Niekedy som pripravovala čiernu masť, nanášala ju na obvazy a prikladala ich ako obklad na zmiernenie bolesti pri reume. To bolo asi tak všetko. Žiadne ďalšie zdravotnícke úkony som urobiť nevedela.

Raz ma poprosili, aby som asistovala pri transfúzii krvi. Odsávali krv z jedného pacienta do misy a potom ju nasali z misy do žíl druhého pacienta. Mojou úlohou bolo krv miešať, aby sa nezrážala. Prišlo mi zle a z miestnosti som ušla. Vraveli si o mne: „No, Grete je len mladučká pochabá Viedenčanka, ktorá nemá takmer žiadne vzdelanie. Je len o niečo lepšia ako upratovačka. Čo už len od nej možno očakávať? Nech radšej kŕmi cudzincov, ktorí si odrezali prsty na strojoch.“

Modlila som sa, aby počas mojej zmeny nikto nezomrel. Nebesá ma asi vypočuli, lebo väzni počkali, kým sa mi zmena skončí, a až potom zomreli.

Snažila som sa byť na nich milá: Francúzom som sa pokúšala prihovárať po francúzsky, aby som zmiernila ich smútok za domovom. Moje úsmevy boli asi príliš žiarivé, lebo jedného augustového rána mi hlavná sestra povedala, že si všimli, že som k cudzincom príliš priateľská, a tak ma preradili do novorodeneckého oddelenia.

Udavači boli všade. Preto sa ma tak veľmi bála aj ošetrovatelka krájajúca zakázanú cibuľu pre ruského pacienta, dokonca aj mňa, Margharete, ktorú skrátene volali „Grete“. Dokonca aj ja, nevzdelaná dvadsaťročná pomocná ošetrovatelka z Rakúska, som mohla byť potenciálnou spolupracovníčkou gestapa alebo SS.

ZAČIATKOM jesene 1943, krátko po mojom preradení do novorodeneckého oddelenia, priviezli v sanitke dôležitého priemyselníka až z ďalekého Berlína. Bol po mozgovej

mŕtvici. Potreboval pokoj, ticho a nepretržitú starostlivosť. Spojenci od januára bombardovali Berlín, preto jeho rodina a priatelia usúdili, že sa rýchlejšie zotaví v Brandenburgu, kde nepršia bomby, vďaka čomu nie je nemocničný personál vyťažovaný naliehavými prípadmi a môže mu venovať dôkladnejšiu starostlivosť. Možno preto, lebo som bola najmladšia a najmenej skúsená a nepotrebovali ma inde, ma odvelili od bábätiak a mala som sa starať o neho.

Nebola to veľmi príjemná práca. Bol čiastočne paralyzovaný, musela som s ním chodiť na záchod, kŕmiť ho, kúpať, neustále otáčať a masírovať jeho ochabnuté, bezvládne telo.

Môjmu snúbencovi Wernerovi som o novom pacientovi veľa nepovedala. Vedela som, že by mohol zacítiť príležitosť a snažiť sa vyťažiť z mojej blízkej známosti s takouto významnou osobou nejaké výhody. Werner totiž vždy vyhľadával výsady. Skúsenosti ho naučili, že kariérny postup sa dosahoval v Ríši nie vďaka talentu a schopnostiam, ale vďaka známostiam: priateľom na vysokých postoch alebo mocným príbuzným. Werner bol maliarom, mal úžasnú predstavivosť a pomerne veľký talent. Pred nástupom nacistického režimu mu však jeho nadanie prinieslo len nezamestnanosť a stratu domova. Za každého počasia spával v lese, pod holým nebom. Potom však nastali lepšie časy. Vstúpil do nacistickej strany a stal sa vedúcim maliarskeho oddelenia v leteckej fabrike Arado, kde šéfoval množstvu zahraničných pracovníkov. Čoskoro sa stal dôstojníkom Wehrmachtu a mojím oddaným manželom. S tým sa však neuspokojil – to nebol Wernerov štýl. Vždy hľadal niečo extra, nejakú možnosť, cestičku nahor k vrcholu, kde by konečne dostal odmeny, ktoré si podľa svojho názoru zaslúžil. Bol to neposedný, impulzívny muž túžiaci po úspechu. Ak by som mu porozprávala o svojom pacientovi všetko, mohol by vo svojich snoch

vyletieť privysoko. Preto som mu povedala len toľko, koľko bolo treba, nie viac.

Keď môj pacient dostal kvety od samotného Alberta Speera, ministra zbrojnej výroby, pochopila som, prečo mi ostatné ošetrovatelky tak dychtivo zverili túto prácu. Starostlivosť o vysokopostavených členov strany bola riskantná. Každý pád lôžkovej misy alebo rozliaty pohár vody vás mohol dostať do vážnych problémov. Čo ak pacienta otočím príliš rýchlo, umyjem necitlivo alebo ho nakrímim príliš horúcou, studenou alebo slanou polievkou? Alebo – bože, ani na to nepomyslieť –, čo ak by dostal ďalšiu mŕtvicu? Čo ak by počas mojej starostlivosti *zomrel*?

Triasla som sa pri myšlienkach na nekonečné možnosti, ako sa dá niečo pokaziť, a tak som sa zo všetkých síl snažila robiť každú maličkosť perfektne. Priemyselník ma teda, pochopiteľne, považoval za skvelú ošetrovatelku.

„Ste vynikajúca pracovníčka, sestrička Margarethe,“ povedal mi pri kúpeli. „Na svoj vek musíte mať veľa skúseností.“

„Och, nie, pane,“ povedala som tichým hláskom. „Ešte som len dokončila školu. Robím len to, čo ma naučili.“

„Nikdy ste sa teda nestarali o pacienta po mŕtvici...“

„Nie, pane.“

„Úžasné.“

Každým dňom sa jeho pohyblivosť aj zrozumiteľnosť reči zlepšovali. Zotavovanie ho motivovalo, takže mal veľmi dobrú náladu.

„Povedzte mi, sestrička Margarethe,“ prehovoril, keď som mu masírovala chodidlá, „čo si myslia o vojne ľudia tu v Brandenburgu?“

„Hm, pane, to neviem.“

„Museli ste niečo počuť... Zaujíma ma názor verejnosti. Čo si ľudia myslia o prídelloch mäsa?“

„Sú celkom dostačujúce.“

„A čo hovoria na novinky z Talianska?“

Mala by som priznať, že viem o vylodení Spojencov? Trúfam si na to? Na druhej strane, odvážim sa tváriť sa, že o tom *neviem*? „Pane, všetci veríme, že Briti budú nakoniec porazení.“

„Poznáte nejakú ženu, ktorej priateľ bojuje na východnom fronte? Čo píšu muži vo svojich listoch domov?“

„Viete, pane, muži nepíšu o bojoch. Nechcú nám robiť starosti a okrem toho majú strach, že prezradia dôležité podrobnosti a ohrozia svojich spolubojovníkov, ak by sa nepriateľ zmocnil ich pošty a všetko si prečítal.“

„Počuli ste o tom, že Rusi sú kanibali? Viete, že jedia svoje deti?“

„Áno, pane.“

„A veríte tomu?“

Rozhodla som sa zariskovať. „Niektorí tomu veria, pane. Ja si však myslím, že ak by Rusi jedli svoje deti, nebolo by ich toľko, ako ich očividne je.“

Rozosmial sa. Mal prívetivý, lišiacky pohľad a kultivované správanie.

Trochu mi dokonca pripomínal starého otca, o ktorého som sa pred rokmi starala po tom, čo dostal mŕtvicu... Bolo to tak dávno, ako v inom živote. Začala som sa v prítomnosti tohto významného priemyselníka cítiť uvoľnenejšie a nebola som už v takom strehu.

„Čo myslíte, sestrička, ako by mohol Führer urobiť svoj národ šťastným?“

„Môj snúbenec vždy vraví, že Führer miluje Nemecko ako svoju ženu, a preto nie je ženatý, a že by pre naše šťastie urobil čokoľvek. Ak by ste mali možnosť s ním hovoriť, pane, možno by ste mu od nás mohli odkázať, že najšťastnejšie by sme boli, ak by nám poslal nejakú cibuľu.“

Veľmi ho to pobavilo. „Margarethe, ste pre mňa dobrým liekom. Ste otvorená, máte dobré srdce, ste zosobnením nemeckej ženskosti. Prezradte, bojuje váš snúbenec na fronte?“

„Ešte nie, pane. Má špeciálne nadanie, takže pracuje na príprave lietadiel pre Luftwaffe.“

„Aha, to je dobre, veľmi dobre,“ usúdil. „Moji synovia sú takisto šikovní mladí muži, momentálne sa im veľmi darí.“ Ukázal mi fotografiu vysokých šarmantných mužov v uniformách. Dostali sa na vysoké posty v nacistickej strane a stali sa z nich dôležití muži. Bol na nich veľmi pyšný.

„Stať sa kardinálom je jednoduché,“ poznamenala som, „keď máte bratranca pápeža.“

Prestal vychvaľovať svojich synov a zadíval sa na mňa dlhým, prísnyim pohľadom. „Vidím, že nie ste až také jednoduché dievča,“ zhodnotil. „Zdá sa mi, že ste mimoriadne bystrá žena. Kde ste chodili do školy?“

Zovrelo mi žalúdok, v hrdle mi vyschlo.

„Hovorievala to moja stará mama,“ hlesla som a otočila som ho, aby som mu mohla umyť chrbát. „Je to staré rodinné porekadlo.“

„Keď sa budem vracáť do Berlína, rád by som, aby ste šli so mnou ako moja osobná ošetrovatelka. Porozprávam sa o tom s vašimi nadriadenými.“

„Ach, pane, to by sa mi veľmi páčilo, ale so snúbencom sa plánujeme čoskoro vziať, a preto, ako iste chápete, nemôžem opustiť Brandenburg – nie je to možné. No ďakujem vám, pane! Naozaj ďakujem! Som veľmi poctená!“

Moja zmena sa skončila. Popriala som mu dobrú noc a roztrasene, neisto som odišla z izby. Bola som celá prepotená. Kolegyni, s ktorou som si menila službu, som vysvetlila, že cvičiť s pacientovými ťažkými končatinami je naozaj náročné. Skutočný dôvod bol však ten, že som takmer odhalila svoju

identitu. Aj ten najmenší náznak sofistikovaného umu – odkaz na literatúru alebo historické vedomosti, o ktorých môže obyčajné dievča z Viedne iba snívať – znamenal pre mňa to isté, čo pre mužov obriezka, teda jednoznačné poznávacie znamenie.

Kráčala som domov do bytového komplexu Arado vo východnej časti mesta, kde sme s Wernerom bývali, a po milióny raz som sa zaprisahávala, že budem opatrnejšia a neprejavím žiadnu známku intelektu, pohľad nechám neprítomný a ústa zatvorené.

* * *

V OKTÓBRI 1943 sa mi od ostatných ošetrovateliek Červeného kríža dostalo veľkej pocty. Mesto Brandenburg plánovalo usporiadať zhromaždenie a každá skupina pracovníkov mala poslať svojho zástupcu. Každá zo starších ošetrovateliek mala nejaký dôvod, prečo nemohla ísť. Podozrievala som ich, že nemali chuť oslavovať, pretože sa dopočuli, ako zle sa darí nemeckým silám v Rusku, severnej Afrike a Taliansku (aj keď si neviem predstaviť, ako by sa to dozvedeli, pretože v nemeckom rádiu o tom podrobne nehovorili a každý vedel, že počúvať rádio Moskva, BBC, Hlas Ameriky alebo švajčiarsky Beromünster je kriminálny čin na úrovni vlastizrady). Ako zástupkyňu našej pracovnej skupiny na zhromaždení vybrali teda mňa.

Werner bol na mňa veľmi hrdý. Dokážem si predstaviť, ako sa chvastal kolegom v Arade: „Niet sa čomu čudovať, že vybrali moju Gretu! Je skutočnou vlastenkou našej domoviny!“ Mój Werner mal skvelý zmysel pre humor a skutočný talent na vnímanie drobných životných irónií.

Výberu oblečenia na tento veľký deň som venovala mimoriadnu pozornosť. Nakoniec som zvolila rovnošatu ošetrovatelky Červeného kríža. Upravila som si nevýrazné hnedé vlasy

do jednoduchého, prirodzeného účesu, žiadne vlny, sponky ani pomáda. Nepoužila som žiadny mejkap a neozdobila som sa žiadnymi šperkmi okrem drobného tenkého zlatého prsteňa s miniatúrnym diamantom, ktorý som dostala od otca k šesťnástym narodeninám. Bola som nízka, nemala som viac ako stopäťdesiatdva centimetrov, a mala som vtedy krásnu postavu. Skrývala som ju však pod bielymi vyťahаныmi pančuchami a bez tvarou zásterou. V tých časoch nechcelo žiadne dievča v mojej situácii vyzerať na verejnosti obzvlášť atraktívne. Dobré a upravené, to áno. Najdôležitejšia však bola jednoduchosť. Nič, čo by upútavalo pozornosť.

Zhromaždenie bolo nakoniec dosť odlišné od tých, na ktoré sme boli zvyknutí. Neboli na ňom žiadne strhujúce bubny ani veľavýznamné pochody, žiadni krásni mladí ľudia mávajúcí vlajkami. Účelom tohto zhromaždenia bolo prekonať porážeckú náladu, ktorá sa šírila Nemeckom po zimnom debakli pri Stalingrade. Heinrich Himmler sa stal ministrom vnútra v auguste a jeho mandátom bolo: „Obnovíme vieru Nemcov vo víťazstvo!“ Rečník za rečníkom nás nabádali do toho, aby sme zo všetkých síl podporovali našich statočných bojovníkov, pretože ak prehráme vojnu, vráti sa hrozná chudoba, ktorú si väčšina Nemcov pamätala z obdobia pred nástupom nacizmu, a všetci prideme o prácu. Ak sa nám znechutí náš každodenný Eintopf, jedlo z jedného hrnca, ktoré Joseph Goebbels vyhlásil za adekvátnu obeť pre národ v „totálnej vojne“, máme myslieť na to, že po víťazstve budeme hodovať ako králi a pochutnávať si na skutočnej káve a zlatožltej vianočke z bielej múky a celých vajec. Povzbudzovali nás, aby sme robili všetko pre zvýšenie produktivity na pracovisku a nahlásili každého, koho podozrievame z nelojálnosti, najmä tých, ktorí počúvajú nepriateľské rádio a „nechutne zveličené“ spravodajstvo o nemeckých prehrách v severnej Afrike a Taliansku.

„Panebože,“ napadlo mi, „oni sa boja.“

Nacistickí „majstri sveta“ sa začínajú chvieť a strácajú pôdu pod nohami. Zmocnila sa ma eufória a ťažšie sa mi dýchalo. V hlave mi začala znieť stará pieseň.

Pst, rozkázala som svojim myšlienkam. Na spievanie je priskoro. Ticho!

V tú noc, keď sme sa s Wernerom uchýlili k BBC, som sa modlila, aby správy o nezdaroch nemeckej armády znamenali skorý koniec vojny a pre mňa vykúpenie z väzenia mojej pretvárinky.

O svojej nádeji som sa však neodvážila povedať nikomu, dokonca ani Wernerovi. Nadšenie som držala v tajnosti, hlas som nezdvíhala, správala som sa nenápadne. Neviditeľná. Tichá. To boli moje vtedajšie vlastnosti, keď som žila ako takzvaná „ponorka“. Týmto pojmom označujú tí, ktorí prežili holokaust, židovského utečenca pred nacistickou smrteľnou mašinériou, ktorý sa skrýva priamo v centre Tretej ríše.

Keď som bola neskôr vydatá za Freda Beera a žila v bezpečí v Anglicku, svojich vlastností z vojnových čias som sa zbavila. Avšak teraz, keď už Fred nie je medzi nami a ja som stará a nedokážem ovládať vplyv spomienok, znova sa k nim utiekam. Raz som sedela tu, vo svojej obľúbenej kaviarni na námestí v izraelskom prímorskom meste Netanya, rovnako ako sedím dnes s tebou, a pristavili sa pri mne známi na kus reči a spýtali sa: „Povedz nám, *giveret* Beerová, aké to bolo vtedy počas vojny žiť s členom nacistickej strany v Nemecku, predstierať, že si árijka, skrývať skutočnú identitu a neustále sa báť, že na to niekto príde?“ Odpovedala som tichým hlasom zatieneným nevedomosťou: „Och, to neviem. Už si to hádam ani nepamätám.“ Zahľadela som sa neprítomne do dialky a nasadila malátny, neistý a tichý hlások. Je to môj typický hlas z obdobia života v Brandenburgu, keď som bola dvadsaťdeväťročná židovská